Published and distributed under permit (No. 761), authorized by the Act of October 6, 1917, on file at the Post Office of Jersey City, New Jersey. — By order of the President, A. S. BURLESON, Postmaster General.


# СВОБОДА — SVOBODA

УКРАЇНСЬКИЙ ДНЕВНИК — UKRAINIAN DAILY

УРЯДОВИЙ ОРГАН ЗАПОМОГОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ УКРАЇНСЬКИЙ НАРОДНИЙ СОЮЗ В ЗЛУЧЕНИХ ДЕРЖАВАХ АМЕРИКИ.

OFFICIAL ORGAN OF THE UKRAINIAN NATIONAL ASSOCIATION, Inc.

ТРИ ЦЕНТИ. РІК XXIX. ЧИСЛО 85. ДЖЕРЗИ СИТІ, Н. ДЖ., ВТОРОК, 12-го ЦВІТНЯ, 1921. VOL. XXIX. No. 85. JERSEY CITY, N. J., TUESDAY, APRIL 12, 1921. THREE CENTS




## Засади заграничної політики президента Гардинґа.

ВАШИНҐТОН, Д. К., 11. цвітня. — Хотяй заграничла політика президента Гардинґа є меньше-більше загально звісна, то інтереси Америки і теперішні тяжкі відносини в Европі спонукують до щораз то яснійшого її скристалізовання.

Аліянтські політичні діячі стараються вплинути на американську політику в свою користь, одначе адміністрація Гардинґа всетаки держиться засад давної американської політики.

Оскільки вже тепер вияснилось становище президента Гардинґа і державного секретаря Гюза до міжнародньої політики, можна сказати, що воно опирається на таких засадах:

1. Злучені Держави підпирають домаганнє Франції і Бельгії, щоби Німеччина заплатила відшкодованнє за воєнні знищення згідно із своєю економічною спроможностю.

2. Злучені Держави є проти використування німецьких засобів, але противно, є за тим, щоби Франція помогла розвиткови німецького промислу, аби усталити економічне житте в цілому світі.

3. Злучені Держави є проти всякого імперіялізму (заборчости), який стремить до увіковічнення расових ненавистий і спорів.

4. Злучені Держави вважають, що наслідком світової війни тепер нема міжнародного безсторонного суду.

5. Злучені Держави не зрікаються своїх прав яко учасник війни іпобіди над німецькою й австро-угорською монархією.

### ПРЕДКЛАДАЮТЬ НОВИЙ ПОДАТОК ВІД ПРОДАЖИЙ.

ВАШИНҐТОН, Д. К., 11. цвітня. — Сенатор Смут, член фінансової комісії сенату, має предложити завтра (у второк) новий бил (законопроект), який скасував би всі дотеперішні податки кромі доходового, спадкового, автомобілевого і від забавових суден, а натомісць ввів би новий податок 1%-ий від всіх продажий.

Сенатор Смут хоче, аби постави про такий новий податок увійшли в житте з 1. липня с. р. Сей податок був би від суми проданих товарів понад $6.000 протягом року. Податок був би плачений в 4 ратах, у вересні, грудні, марті і червні кождого року.

Сенатор Смут сподівається, що сей новий податок принесе скарбови Злучених Держав півтора біліона долярів річно.

Товари вивожені за границю були би вільні від сього нового податку.

### АМЕРИКАНСЬКИЙ ЕКОНОМІСТ ЗАПОВІДАЄ УПАДОК БОЛЬШЕВИЗМУ В РОСІЇ.

АТЛЕНТИК СИТІ, Н. ДЖ., 11. цвітня. — Американський економіст Джан Гейс Геммонад, котрий бував в Росії кількома наворотами протягом 23 літ і студіював тамошні економічні відносини, говорив тут учера про теперішні відносини в Росії.

Він сказав, що Росія се найбогатший край по Злучених Державах, але її розвинути треба часу, гроша і розумного веденння держави. Тепер Росія між державами, котрі живуть економічним життем, не представляє жадної вартости.

Він осуджував політику англійського правительства супроти большевицтва, а висловив признанне для американської політики.

Вкінці Геммонд сказав, що всі знавці російських відносин годяться в поглядах, що в Росії в недовгому часі вибухне друга революція проти деспотичного правительства Леніна і Троцького, та що ся революція змете большевизм. Поки большевицтво царить в Росії — казав він — Америка повинна держатись осторонь Росії, але як тільки там вибухне революція, яка є неминуча, Америка і другі краї повинні подати народови Росії політичну руку для введення одвічального правительства.

### ВИСОКІ ЦІНИ СТАЛИ ПРИЧИНОЮ ПРИКРОГО ФІНАНСОВОГО ПОЛОЖЕННЯ ЗЕЛІЗНИЦЬ В АМЕРИЦІ.

ШИКАҐО, ІЛЛ. 11. цвітня. — Власники американських зелізниць приготовили звіт для Зелузничої Робітничої Ради, в якому кажуть, що головною причиною прикрого положення зелізниць є дорога ціна стали, яка є головним і підставовим матеріялом зелізниць.

В звіті говориться, що ціна стали повинна бути обтята найменьше о $25 на томі, а мимо того фабрики стали мали би ще досить великі доходи. Наслідком зменьшення ціни стали — говориться у звіті — прийшли би до рівноваги зелізниці, бо дістали би дешевше свій підставовий матеріял, а також дістали би більше набору до перевозу, бо подешевінне цін стали розбудило би промисловий рух в Америці.

### ШИҐАҐОВСЬКІ МУЛЯРІ ВІДКИДАЮТЬ ЗМЕНЬШЕННЄ ПЛАТЕНЬ.

ШИКАҐО, ІЛЛ., 11. цвітня. — Юнійні мулярі, члени шикаґовської робітничої ради, вчера відкинули зменьшенне платні до 25%, яке їм предложило стоварищенне будівельних контракторів. Голосуючі відкинули предложенне майже одноголосно. Юнія має 58.000 членів.

### БОРОТЬБА ПРОТИ ЗМЕНЬШЕННЯ ПЛАТЕНЬ НА ЗЕЛІЗНИЦЯХ.

КЛІВЛЕНД, ОГАЙО, 11. цвітня. — 30.000 клерків і стацїйних робітників побічних ліній зелізниці Ню Йорк Сентрел зорґанізувалось до боротьби проти зменьшення їх платень о 18 процент.

### АМЕРИКАНСЬКІ ЗЕЛІЗНИЦІ ПРИНОСЯТЬ ЩОРАЗ БІЛЬШИЙ НЕДОБІР.

ВАШИНҐТОН, Д. К., 11. цвітня. — Міжстейтова торговельна комісія одержала від 106 із усіх 200 зелізниць в Злучених Державах звіти про приходи і розходи в лютім с. р.

З тих звітів показується, що в лютім вони мали загального недобору $7,205,000, отже компанії не заробили на свої видатки і податки.

За січень с. р. таксамо около половина прислала була звіти, але вони виказували тільки $1,167,800 недобору. Значить, недобір зелізниць зростає.

### КЛЕРКИ І РОБІТНИКИ ПЕНСИЛВЕНІЙСЬКОЇ ЗЕЛІЗНИЦІ ПРОТИ ЗМЕНЬШЕННЯ ПЛАТЕНЬ.

ПИТСБУРҐ, ПА., 11. цвітня. — Представники трох орґанізацій зелізничих урядників (клерків) і стаційних робітників, які заступали 46,000 зорґанізованих членів юній Пенсилвенійської зелізниці, постановили на конференції в суботу відкинути предложене зменьшенне платень.

Се зменьшенне мало виносити 12% до 20% і обтяло би було платни юклерків пересічно на $1.00 денно.

### СПІР МІЖ ВЛАСНИКАМИ І РОБІТНИКАМИ ЗЕЛІЗНИЦЬ В АМЕРИЦІ.

ВАШИНҐТОН, Д. К., 11. цвітня. — в суботу президент Гардинґ мав розмову з Л. Е. Шепердом, президентом братства зелізничих кондукторів.

Шепперд в розмові з президентом заявився проти загального зменьшення платень, кажучи, що відкликанне теперішніх контрактів викликало би ще більше замішанне в перевозовому питанню.

Президент Гардинґ має тепер перед собою два питання, як розвязати спір між власниками і робітниками зелізниць.

Стоваришенне власників зелізничих бондів домагається, щоби скликано 4 обласні конференції, так як міжстейтова промислова комісія їх поділила; а пять юній зелізничих механіків жадає одної загальної конференції.

Коли жадна з таких конференцій не вдасться, справа прийде перед Зелізничу Робітничу Раду в Шикаґо.

### ЗАНОСИТЬСЯ НА СТРАЙК В ПАПЕРОВОМУ ПРОМИСЛІ.

В суботу відбулася в Ню Йорку в Моррей Гил Готе нарада власників фабрик паперу в Злучених Державах і в Канаді з представниками юній робітників паперового промислу.

Власники фабрик представили від себе предложенне, щоби зменьшено платні робітникам о 30%, а рівночасно, аби ще побільшено час праці з 8 годин на 9 годин.

Представники робітничих юній однодушно відкинули сей проект.

Власники фабрик хотять перевести свою зміну від 15. мая с. р. Коли вони від того пляну не відступлять, то заноситься на страйк в паперовому промислі в Злучених Державах і в Канаді, який би вибух дня 11-го мая с. р.

### КУПИЛА БОНДІВ ЗА $10,000 БЕЗ ЦЕНТА.

В суботу купила в фінансової фірми В. Е. Гаттон і Комп. пані Геріет Пенделтон Гант 10 бондів Позички Побіди по $1,000 і „заплатила" своїм чеком з банку із Синсинеті, Огайо. Коли та фірма зателеґрафувала до банку, чи сей чек добрий, дістала відповідь, що „ не має фондів". Тоді фірма паню Гант арештувала в готели і відібрала 9 бондів і понад 700 долярів, які ще мала з проданого одного бонда.

### НЮЙОРСЬКІ СОЦІЯЛІСТИ ГОЛОСУЮТЬ ПРОТИ ТРЕТОГО ІНТЕРНАЦІОНАЛУ.

У второк відбулася загальна конференція соціялістів Бронкс Кавнті в місті Ню Йорку. На конференцію заявилося богато членів, бо на ній мали порішувати богато важних справ, межи инчим мали порішати, як віднестися до Третого Інтернаціоналу в Москві. Переважна часть конференції заявилася проти якихнебудь зносин з інтернаціоналістами московського покрою і припоручили свому делеґатови на державну конференцію соціялістичної партії голосувати проти приступлення до Третого Інтернаціоналу в Москві.

### НЮЙОРСЬКИЙ СОЦІЯЛІСТИЧНИЙ ОЛДЕРМАН КАЖЕ, ЩО ТРЕТИЙ ІНТЕРНАЦІОНАЛ НЕБЕЗПЕКА ДЛЯ РЕВОЛЮЦІЇ.

Б. Владек, соціялістичний олдермен міста Ню Йорк, пише в місячнику „Сошеліст Реню" (Соціялістичний Огляд), що Третий Інтернаціонал є небезпекою для революції в Росії, бо власне Третий Інтернаціонал не дозваляє завести в Росії умови, конче потрібні для успішного переведення революції.

### ЧВЕРТЬ МІЛІОНА ДОЛЯРІВ ЗА ОДИН ОБРАЗ.

Нюйорська фірма Дювин закупила в Берліні образ славного італійського маляра Тіціяна, котрий зображає Джіорджіо Корнаро, італійського ґенерала котрий жив в шіснайцятім століттю. Ґенерал представлений з мисловським соколом в руці і тому і називають образ портретом „чоловіка зі соколом". Нюйорська фірма заплатила за образ 300,000 долярів. Німецьке правительство через довгий час здержало вивіз сего обрзу з краю, бо воно не хотіло, щоби Німеччина через свою воєнну бідноту тратила свої скарби штуки. Наконець однак воно дало дозвіл на вивіз образа; бо знаток штуки німецького уряду переконав правительство, що воно може позволити собі на втрату сего образу Тіціяна, бо в Німеччині є богато других образів сього маляра.

### ЗАТЬМІННЄ СОНЦЯ.

Лондон забув на хвилю про страйк майнерів, коли оглядав в пятницю частинне затьмінне сонця. О годині 8 мінут 35 місяць почав насуватися на кружок сонця і люди могли бачити, як закрита часть сонця щораз більше збільшується і як рівночасно з тим зростає темнота на землі. Найбільша часть сонця була закрита о 9 годині 47 мінут, коли зі сонця лишився лише невеличкий рубець. О годині 11. 5 мінут затьмінне скінчилося.

### ПРОГНАЛИ З МЕКСИКА АМЕРИКАНСЬКОГО БОЛЬШЕВИКА.

Мексиканське правительство депортувало американського большевика Лина Ґейла, котрий провадив аґітацію проти мексиканського уряду. Агенти мексиканського уряду відвели його до границі межи Мексиком та середно-американською републикою Ґватемаля і пустили його на теріторію сеї послідної, упередивши його, що на случай повороту його жде така кара, яка стрінулаб його була, якби він був в Росії і зробив проти російського уряду те, що він зробив проти мексиканського.

### НІМЕЧЧИНА ЖАДАЄ ВСЕГО ШЛЕСКУ.

ПАРИЖ, 8. цвітня, Німецький амбасадор в Парижі вручив французькому міністерству заграничних справ ноту, в котрій Німеччина жадає всего Горішного Шлеску. Нота має понад 500 сторін друку, а з того 200 сторін обнимає закиди проти Поляків, що вони допускалися ріжних насильств при голосованю.

До Парижа прибув ґенерал Лєронд, котрий стояв на чолі межиаліянтської комісії, котра наглядала над недавний плебісцитом на Горішнім Шлеску. Він привіз зі собою докладний звіт з голосовання.

### ХОЧУТЬ ВЖИВАТИ БАЛЬОНІВ ДО ПЕРЕВОЗУ ЖИВНОСТИ НА СЛУЧАЙ ЗЕЛІЗНИЧОГО СТРАЙКУ.

Як доносять з Лондону, в Анґлії, анґлійське міністерство летництва плянує уживати бальонів до перевозу живности на случай, якби зелізничі робітники вийшли на страйк зі симпатії для майнерів. Міністерство уже поробило потрібні приготовання; воно має готових чотири великі воздушні судна, котрих думає вживати до перевоження поживи зі сільських округів до великих міст. До тої служби уживаноби теж тяжких літаків.

### КАПІТАЛІСТИЧНЕ ПРАВИТЕЛЬСТВО ЇХ ДЕПОРТУВАЛО, БОЛЬШЕВИЦЬКЕ РОЗСТРІЛЯЛО.

Як доносять з Риги, большевицьке правительство замкнуло або розстріляло що найменче 20 людий з тих 75 осіб, котрих американське правительство депортувало до Росії для 9. марта. Большевики покарали їх за те, що вони висказувалися проти большевицької форми правління.

### БОЛЬШЕВИКИ ТІШУТЬСЯ ПОБІДАМИ ТУРЕЦЬКИХ НАЦІОНАЛІСТІВ.

Г. Чічерін, російський міністер заграничних справ, вислав бездротним телеграфом ґратуляції турецьким націоналістам за їх успіхи в боротьбі проти Греків. Сю телеґраму вислав Чічерін в самий день, коли Греки святкують 100-літний ювілей увільнення Греції зпід турецької кормиги.

### УКРАЛИ СТАРІ КОРОНИ.

З Мадриту, столиці Еспанії, доносять, що з королівського музею украдено дві королівські корони, що належали до королів Еспанії ще в часи, як нею правили королі візиґотської лінії. Одна корона належала колись до короля, що правив Еспанією ще в семім століттю. Уряд назначив нагороду 5,000 песет за вишуканне злодія.

## Копальняні капіталисти уступають.

ЛОНДОН, 9. цвітня. — Супроти того, що анґлійські майнери відкинули пропозицію анґлійського уряду відбути переговори з представителями анґлійських властителів копалень вугля з тим, що першою точкою нарад має бути відкликанне страйку пампменів, анґлійський уряд предложив другу пропозицію нової конференції межи майнерами та капіталістами з тим, що справа відкликання страйку пампменів не має бути трактована як перша справа, від якої має залежати хід дальших нарад.

Федерація майнерів приняла пропозицію уряду. Конференція відбудеся в понеділок. Анґлійський уряд возьме в ній участь як інтересована, але безсторонна сторона.

### ФЕДЕРАЦІЯ МАЙНЕРІВ ЗАВЗИВАЄ МАЙНЕРІВ ДО ТОЛЄРОВАННЯ СТРАЙКОЛОМІВ ПРИ ПОМПОВАННЮ.

ЛОНДОН, 9. цвітня. — Так як анґлійський уряд запропонував рівночасно, щоби страйкуючі майнери поздержалися від насильних виступів проти людий, що помпонують воду з майн, то федерація майнерів видала відповідну відозву до майнерів.

ЛОНДОН, 10. цвітня. — У виду того, що майнери згодилися не перешкажати страйколомам, помпуючим воду з копалень, в усіх копалнях ішла робота коло помп; з того приводу ґазети заявляють, що анґлійські майни вратовані від повної руїни.

### АНТИ-СТРАЙКОВА АКЦІЯ.

ЛОНДОН, 9. цвітня. — На поклик правительства до зброї зголошується богато вояків та моряків. З усіх рекрутаційних урядів доносять про велике число зголошуючихся. Пояснюють се пануючим в Анґлії безробіттем.

Рівночасно поступає тиха орґанізація непокликаних до війска людий. Так приміром орґанізують шоферів, котрих буде потреба на случай страйку зелізничих робітників. По университетах укладають листи людий, здібних до інжинірської роботи.

### НАСЛІДКИ СТРАЙКУ.

ЛОНДОН, 9. цвітня. — Перевозова корабельна компанія Кюнард повідомила своїх пасажирів, що наслідком браку вугля корабель Беренґарія, котрий мав поплисти до Ню Йорку дня 16. цвітня, не відіде.

Страйк пампменів в копални вугля в Ронда Велі, найбільшій копални вугля в Анґлії, спричинив велику шкоду так, що побоюються, що ся майна буде зовсім знищена. Копалні в долині Ронда достарчають більше як половину вугля для анґлійської воєнної фльоти.

Директор так званої Невел Колієрі заявив, що через страйк пампменів вода влітає до сеї копальні зі скоростю 15.000 ґальонів на годину, в наслідок чого ся копалня, заосмотрена в найновійші наряди, відай зовсім пропаде.

### СКЛИКАНО ЗАСІДАННЄ РОБІТНИЧОГО ВІДДІЛУ ЛІҐИ НАРОДІВ

ЖЕНЕВА, 9. цвітня. — На найблизчий второк скликано засіданне робітничого відділу Ліґи Народів. Межи инчими справами, котрі мають прийти під обради, буде справа відносин межи інтернаціональними робітничими орґанізаціями та краями, відданими під мандати.

### ЗАВЗЯТА БОРОТЬБА МЕЖИ ПАРТІЯМИ В ІТАЛІЇ

БОЛЬОНІЯ, Італія, 9. цвітня. — Один соціяліст пострілив тут одного члена партії скрайних націоналістів. В наслідок сього прийшло до завзятих ексцесів скрайних націоналістів, так званих фашісті, проти соціялістів. Фашісті напали на робітничу палату, спалили всю хатну обстанову, знищили урядженне редакції соціялістичної ґазети „Джустіція" (Справедливість), а опісля відвели домів її редактора, бувшого посла Прамполіні, не зробивши йому нічого злого.

ВЕНЕЦІЯ, Італія, 9. цвітня. — Межи соціялістами та фашісті прийшло до кровавої боротьби, підчас котрої ранено 16 осіб та вбито одну особу. В наслідок сеї боротьби проголошено ґенеральний страйк.

ТУРИН, Італія, 9. цвітня. — В домі одного робітника американської фабрики автомобілів Ф. І. А. Т. поліція відкрила коло 200 бомб, 100 револьверів, богато вибухових матеріялів, ба навіть пару машинових крісів. Робітників сеї фабрики предприємці викинули недавно з роботи.

РИМ, 9. цвітня. — Як видно з виданих відозв, фашісті думають брати участь у виборах до італійського парляменту; досі вони виступали як скрайно націоналістична італійська фракція, котра не мала жадної ничої програми, кромі наґінки на радикальні та соціялістичні елементи.

### НІМЕЧЧИНА МАЄ ПРЕДЛОЖИТИ НОВІ ПРОПОЗИЦІЇ АЛІЯНТАМ ЩОДО ВІДШКОДОВАННЯ.

ПАРИЖ, 10. цвітня. — В розмові в кореспондентом французької ґазети Ле Матен др. фон Сімонс, німецький міністер заграничних справ заявив, що Німеччина предложить незадовго аліянтам новий проєкт, після якого вона думає заплатити аліянтам воєнні відшкодовання. Він говорив, що французькі зусилля зломити Німеччину не можуть принести користи ані Франції ані Европі.

БЕРЛІН, 10. цвітня. — Німецька ґазета „Фосіше Цайтунґ" пише з „достовірних жерел", що Франція зробила недавно потайну умову з Анґлією, на основі котрої Франція зреклася на користь Анґлії Сирії, а Анґлія за те обіцяла помагати Франції військово проти Німеччини.

"SVOBODA" (LIBERTY)
FOUNDED 1893.
Ukrainian newspaper published daily except Sundays and holidays, at 83 Grand Street, Jersey City, N. J.
Owned by the Ukrainian National Association, Inc.

Edited by Editorial Committee

Entered as Second Class Mail Matter at the Post Office of Jersey City, N. J. on March 30, 1911, under the Act of March 3, 1879.
Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in Section 1103 of the Act of October 3, 1917, authorized July 31, 1918.

| SUBSCRIPTION RATES. | | ПЕРЕДПЛАТА. | |
|---|---|---|---|
| Three cents the copy. | | Поодиноке число три центи. | |
| One year | $ 7.00 | На рік | $ 7.00 |
| Six months | $ 3.75 | На пів року | $ 3.75 |
| Three months | $ 2.00 | На три місяці | $ 2.00 |
| Foreign and Jersey City Rates. | | В Джерзи Сіті і заграницею. | |
| One year | $10.00 | На рік | $10.00 |
| Six months | $ 5.00 | На рік | $10.00 |
| Three months | $ 2.75 | На три місяці | $ 2.75 |

За кожду зміну адреси платиться 10 центів.

Телефон „Свободи": 498 Montgomery. Тел. У. Н. Союза: 1838 Montgomery.

За оголошення редакція не відповідає.

В Канаді належить висилати гроші лише на т. зв. Foreign Money Order.

Адреса: "SVOBODA", 83 GRAND STREET, JERSEY CITY, N. J.

# Менче підхлібне признаннє.

Большевицьке правительство дочекалося не аби якого признання. Симпатизуюча з большевиками нюйорська соціялістична ґазета „Кол" подає грубими черенками вістку, одержану почтою з Варшави, столиці Польщі. Лист цитує статтю польської ґазети „Ґазета Варшавска", котру самий „Кол" називає реакційною польською ґазетою. В тій статті розбирається послідні події в Росії. Наконець „Кол" каже:

„ ‚Ґазета Варшавска' признає неохотно, що всякий другий уряд, а не большевицький в Москві, є загрозою для існовання Польщі, та хоч Поляки не люблять большевиків, однак вони добре здають собі справу з того, що большевизм в Росії значить рішуче запевненнє польської східної границі".

Треба признати, що реакційна „Ґазета Варшавська" ткнула правду в саме серце. Вона відслоняє, що, які не булиб ріжниці межи большевиками та польськими панами, їх лучить один інтерес, інтерес удержати ту границю межи Польщею та Росією, яку установлено в ризькім договорі. Ся границя подобається московським большевикам, бо вона віддає під пановannє та рабунок московських диктаторів яких 25 міліонів українського населення, осілого на найкращій землі в Европі; і подобається вона польським панам тому, що вона запевняє їм пановаnnє над західною частиною українських земель, де над українським народом панує польська бюрократія і де українського селянина експльоатує польський шляхтич.

В той спосіб польську шляхту і московську большевицьку бюрократію обєднює рабунок над українським селянином. І польські пани се отверто заявляють.

# КРАЙ МАРНОТРАТСТВА.

Лондонська ґазета „Івнінґ Нюс" помістила слідуючу статтю від свого кореспондента про Румунію:

Румуни то є розумний і бистроумний нарід а їх край повний богацтв, якого нема на сході.

Румунія навіть менше потерпіла від війни як Сербія і мимо того це прекрасний свій край, що я подибав, де відбудова понищених осель, ще не почалася.

Безпорядки і підкупство панують всюди. В Букарешті провадять бояри гойне жите, що перевисшає здаєся всі міста Европи. Всі склепи переповнені заграничними товарами розкоші, через що паде курс лея за границею.

Пишні і дуже дорогі готелі та реставрани переповнені женщинами в розкішній одежі і обтяженими дорогоцінностями.

По улицях Букарешту їздять маси автомобілів, немов би їх властителі хотіли забути, що пережили війну.

Попри цю розкіш видно бруд і бідноту, з виїмком хиба звісної вулиці Каля-Вікторієй.

Що такі безпорядки запанували то лише наслідком браку транспорту.

Зелізниця майже не є в русі.

Вповідають, що в Румунії, де є 17 міліонів населення, нема навіть 40 добрих льокомотив.

Тому й торговля в цілім краю прямо неможлива.

Одинока можливість дістатися до Румунії то Сімпломекспрес, котрий курсує денно з Парижу й назад.

Всідаючи у потяг треба боротьбою здобувати місце в вагоні — такий натовп. Богато людий їздять на дахах вагонів і на платформах так що — майже що дня трафляються нещастя.

Державні видатки покриваються заграничними позичками і виданнем нових банкнотів, а податки стягаються не рівномірно.

Найгірша причина всього лиха це давна згроя дипломатів, що править краєм і не здібна виконати всі життєві потреби держави.

Всі богачі а особливо ті, що війною збогатілися, опанували правительство і боїться нового народнього законодатства, під котрим вони-б потерпіли.

Корупція, що в Румунії завсіди процвітала, дійшла тепер до найвисшої степені. Вона гіршою як колись було в Туреччині в найгірших днях. Всіх і все в цім краю можна купити за гроші.

Всі закони, що нормують торговлю, є лише жерелом підкупства навіть і для найвищих урядників і міністрів.



# З БЕРЛІНА.

(Спеціяльна кореспонденція „Свободи").

Тутешня кольонія оживає. Гурт людий працює в „Українському слові". Це орґан самостійнників, державників, який заступає ідею вольної української держави у формах демократичних, підходячих до життя хліборобського народу, у якій парлямент бувби серцем і мозком держави, а вибраний провідник її представником і найвищим виконним орґаном.

В Укр. Слові" працюють: Др. Кузеля, В. Лічинський, Д. Дорошенко, Б. Лепкий, Лоський і богато других. В Шевченковому числі єсть стаття також Дра Сімовича. Часопись являється двічі в тиждень, кожне число має 6 сторінок, битого друку. Часопись редаґується і друкується в Берліні. —

Другий гурт працює в відновленім „Червонім Хресті", котрого головною турботою доля укр. полонених у Німеччині. Богато їх вивезено насильно до совітської Росії, тому, що зліквідовано „Військову місію" і наші полонені кілька місяців остались були без опіки. Тепер „Червоний Хрест" добився у німецьких властий дозволу, щоб тим із них які не хочуть їхати в большевицьку Росію, вільно було ждати аж відчиниться шлях на Україну. „Червоний Хрест" працює за допомогою деяких укр. громадян, котрим не байдуже доля безталанних земляків-полонених. Але допомога ця не велика, так і робота не така то жива, як моглаб бути, коли-б державна каса не світила пустками.—Др. Турула, який кілька літ працював у „Союзі для визволення України" і поклав у йому великі заслуги на полі музики й співу зібрав тепер український мішаний хор, коло 40 співаків, та дає що тижня концерт. Німецькі часописі хвалять, хоч не легко після Кошицьової капелі здобути оплески тутешньої публіки. Хор д. Турули живе без ніякої підмоги, працює, жертвуючи своїм часом і силами так як і його діріґент. Це після Кошиця найкращий хор, який колинебудь був у нас.

Жаден з Галицьких „Боянів" не дійшов був до тої тонкости виконання, до цього зіспівання голосів, до такого глибокого розуміня творів. Деякі солісти -- матеріял для наших будучих опер. Дійсно, сумно, що мусимо дивитися, як ті люди борикаться з голодом та холодом а ми крім оплесків, нічого не можемо їм дати. —

Єсть ще в Берліні „Укр. громада", це ніби Касинове товариство, у якім на сходинах та відчитах зустрічаються люди всіляких партій і політично-суспільних переконань. Ідеальним головою громади був д. Лоський, бувший посол У. Н. Р. та начальник Києва в часах польського наступу на большевиків. На жаль, д. Лоський відїхав до Відня, куди його покликали на катедру в укр. університеті і мабуть другий такий голова не знайдеться скоро.

Жінки мають своє товариство а студенти своє. Ці останні давали перед Шевченковим концертом вечерниці, які вдалися гарно. —

Про Шевченкове свято напишемо окремо. Усім цим інституціям та гуртам бажаємо доброго успіху в хосенній роботі. Праця, праця, праця, — це одно, що може нас вирятувати з нещастя. Лиш працею можемо відбудувати те, що зруйнувала війна. Від Німців можна навчитися богато. Нехайже ніоден з нас не сидить, опустивши руки і най тямить, що колись, як вернемо домів, можуть спитати його: „а ти що робив, небоже?"

Б. Л.

# Побідник і побіджений.

Аліянти є побідники, Німеччина побіджена.

Аліянтів є богато; майже всі вони богаті, а наприклад Велика Британія дуже богата. Аліянти мають кольонії, з яких тягнуть зиски. Аліянти забрали німецькі кольонії і обтяли її територію в Европі. Вони забрали її торговельну фльоту і торговлю. Вони забрали її копальні угля, зеліза, потасу. Вони забрали в неї оружє, амуніцію; зелізничих засобів; промислових виробів, гроша, худоби. Вони замкнули від заходу її границі, щоб не пустити її товарів заграницю без плаченця мита аліянтам. Вони держать війска в Німеччині і кажуть їй платити. Вони далі кажуть Німеччині платити сотки біліонів відшкодовання.

Та одна Німеччина, котра в часі війни хотіла побити цілий світ — тепер, в часі „мира" має задоволити всі вимоги того світа, який хотіла побити.

Одна Німеччина має все те заспокоїти і дякувати Богу, що потім вже їй вільно буде жити і сидіти тихо.

Але вона каже, що то вже на неї одну забогато, і що вона не чується на силі сповнити аліянтську волю.

Та чи дійсно забогато?

На се питаннє в четвер відповідав французький надзвичайний посол Рене Вівіяні на обіді бизнесменів в Торговельній Палаті в Ню Йорку.

Він так говорив:

„Деякі казали, що домагання Франції до Німеччини є пересаджені. Але французькі експерти (знавці) зменьшили домаганнє до Німеччини о одну третю часть і продовжено час сплати.

„Ми не хочемо відшкодовання, а тільки, щоб Німеччина платила пенсії вдовам по убитих жовнірах і немічникам, та щоби відбудувала все, що знищила".

Отже вже самі французькі експерти видко були признали, що відшкодованнє яке наложено на Німеччину, було завелике, коли вони обтяли третю часть, що самий Вівіяні признає.

Оставша сума відшкодовання була би вже не завелика, як каже Вівіяні.

Судити про се не така легка річ, як нема в хаті експертів.

Але всетаки насувається просте хлопське питаннє: Чи лекше було би платити побитій Німеччині лише німецьким вдовам і немічникам, а вигравшій війну і доставшій богаті краї і кольонії Франції вдовам і немічникам французьким; — чи може ні, може таки лекше побитій і обрізаній з країв та позбавленій кольоній і світової торговлі Німеччині платити і своїм німецьким і в додатку ще й французьким воєнним вдовам і немічникам?

Звичайно прості люди ставлять прості питання, але розвязати їх як слід можуть лише експерти.—

Далі простим людям також тяжко зрозуміти, чому всю воєнну шкоду має побіджений покривати.

Як раз Лойд Джордж оглядав повоєнні руїни у Франції, то він казав до Клеманса: „Прикре вражіннє, тим прикрійше, що і Французи мусіли свої власні села руйнувати"!

Отже Французи самі собі шкоду робили, але Німець має направити.

Є се справедливість — винновника покарати, хотяй би навіть дуже остро.

Отже й — німецьку імперію покарати за те, що визвала до війни весь світ, було справедливим ділом. І її вже покарано: усуненнем заборчої і войовничої династії та введеного нею мілітарного режіму; обрізаннем її території; забором її кольоній; знищеннем її воєнної фльоти і постійної армії; обмеженнем світової торговлі; дотеперішнім відшкодованнем в грошах і товарах.

А по тій карі німецької імперії остався ще бідний і голодний німецький нарід, у своїй демократичній і поступовій республіці, котрий хоче тільки жити; хоче свої діти відживити своєю працею, аби передчасно не гинули, і хоче їм забезпечити якесь трохи свобіднійше і красше життє.

І до того власне бідного і зголоднілого німецького народу приходять аліянти, котрі сидять на його землі, і кажуть давай 226 біліонів марок в золоті по доброму, а ні то видремо силою. Кажуть йому відбудовувати Францію і платити її воєнним вдовам і немічникам.

І на підставі доказів експертів кажуть, що се справедливо.

Так, то є справедливість побідника у відношенню до побідженого; справедливість сильного у відношенню до слабого. То є диктатура сили над слабим, яку, згідно з експертами, називають ще досі в Европі — справедливостю.

Впрочім, нехай се зветься і справедливістю, як вже інакше годі назвати.

Але щоби така справедливість промовила до серця і душі Американців, до їх почуття і розуміня справедливости, — в се годі повірити.

А длятого також тяжко надіятись, аби Америка лакомилась приймати версальський мир, яким Вудров Вилсон так старанно забезпечив вихід демократичній партії з Білого Дому.



# КОМБІНАЦІЙНА ПРЕМІЯ В КНИЖКАХ

## ДЛЯ ПЕРЕДПЛАТНИКІВ „СВОБОДИ".

Видавництво У. Н. С. „Свобода" постановила поновити премію для передплатників „Свободи", однак у відмінній від попередної премії формі.

Попередна премія з місяця січня с. р. полягала на тім, що кождий передплатник, котрий прислав передплату в тім місяці, дістав премію від річної передплати книжок вартости $2.00, від піврічної $1.00 а від чвертьрічної 50 цнт.

Теперішна комбінаційна премія в книжках, яку отворимо з днем 1-го квітня буде тривати аж до відкликання. З тої премії будуть мати право користати всі ті пп. передплатники, котрі надішлють свої передплати почавши від 1-го квітня с. р. і ті передплатники, котрі прислали свої передплати в місяцях **лютім і марцю с. р.**

На сю комбінаційну премію призначується знижену ціну на книжках. І так:

**Хто пришле цілорічну передплату і $3.00 на книжки, той дістане книжок вартости $6.00.**

**Хто пришле піврічну передплату і 1.50 на книжки, той дістане книжок вартости $3.00.**

**Хто пришле чвертьрічну передплату і $1.00 на книжки, той дістане книжок вартости $1.75.**

Передплатник, котрий не схоче скористати з такої обниженої ціни на книжках, а пришле тепер саму передплату, може зажадати від адміністрації „Свободи" прислання йому **Преміового купону на книжки,** який передплатник буде міг в довільнім йому часі викупити, присилаючи на книжки одну з висше згаданих квот.

Щоби чимось винагородити тих пп. передплатників котрі прислали свої передплати в місяцях **лютім і марци,** поширяємо сю премію знижених цін на книжках і на них, і дозволяємо їм жадати від адмін. „Свободи" вислання їм такого купону, або можуть відразу присилати відповідну до присланої ними передплати квоту на книжки, а їм вишлеться кождого часу книжки подвійної вартости.

Преміові купони знижених цін на книжках будуть видавані кождому передплатникови з місяців лютого, марця і квітня лише на квоти залежні від надісланої ними висоти передплати, а не більшої.

Книжки належить вибирати з катальоґа книгарні „Свободи". У кого такого катльоґа нема, нехай звернеться до „Свободи". Можна вибирати з катальоґа всі книжки, з винятком букваря і молитвенників. Коли якась книжка подана в катальоґу зістала вичерпана, тоді книгарня „Свободи" вишле иншу книжку.

**Видавництво „Свободи":**

Отсим пересилаю свою передплату в сумі $..........
і рівночасно залучаю $.......... на Ваш Преміовий купон на книжки по обниженій ціні.

Імя ..............................

Адреса ..............................

Місц. ..............................

Вислав передплату дня ..............................

УВАГА: Сей купон проситься витяти і прислати на адресу „Свободи" враз з належитостию за передплату і книжки, або заховати його і в довільнім часі скористати з сеї премії зниженої ціни на книжках.

Адреса:

„SVOBODA", 83 Grand Street, Jersey City, N. J.

# ДОПИСІ

## ЧИ ТО ЄСТЬ ГРІХ БІЗНЕСМЕНОМ БУТИ?

### Ню Йорк, Н. Й.

Не одному то трафлялося налюбуватися весною в рідному краю. Вийде в город і побачить до окола себе широкий, далекий вид. Бачить довкола себе, як дерева розвиваються і збіже зеленіє. Він почує дивні голоски пташок, як щебече жайворонок. Мило і весело бути на своїй рідній земли.

Але щож, коли нас чужі наїзники виганяють з нашої рідної землі? І ми мусимо свій рідний край і свою рідну землю лишати і в чужий край мусимо утікати. А як не втічем, то мусимо носити чуже ярмо або свою кров проливати. Через те ми й приїхали в чужий край, щоби тут, тяжко попрацювавши, заробити дещо і до старого краю вертати ті довги віддати, що наробили перед своїм виїздом. Живемо тут, в чужій країні, довгі роки і серед тяжкої праці не бачимо, як тутешні люди живуть. До науки також не забираємося і від народів, що до Америки з нами приїхали, ніякого приміру не беремо для себе.

А шкода, бо якби так поглянули довкруги себе, то побачилиб, що богато тут дещо доброго і корисного, що й нашому народови здатися моглоб. Ось возьмім хочби таких Айришів. Хоч вони і дуже слухають своїх ксьондзів, але зате вони беруться до бизнесу, ходять у школи, стараються навчити торговлі, а не лише все по старосвітськи довбати.

А подивімся на Жидів. Як воно мале, то батько не страшить його бизнесом, як наші люди роблять, але з малку в школу шле, ще й дома учить, як до бизнесу братися. Я спитаю, де то таке написане, як се наші декотрі люди говорять, що лише Жид може бути купцем або другим бизнесменом? Певна річ, як нашому чоловікови ще в колисці почнуть наказувати, що бизнес се гріх, то з нього безнесмен ніколи не буде. Але чи так годиться говорити? Чому се має бути вільно і чесно вести бизнес Айришови, Американови, Жидови, Полякови, а чому то лише Українцеви не вільно і нечесно се робити?

Іван Костів.

## В СПРАВІ Е. КОТА.

### Блумфілд, Н. Дж.

Під заголовком „Арештовання українського кооператора на Волині" була поміщена допись дня 4. лютого ц. р. в ч. 28. Підписаний, знаючи особисто тов. Е. Кота, позістаючи в послідних часах в дуже близких з ним зносинах, бачучи його діяльність і овочі його праці на народній ниві, почуваєсь до обовязку відкинути закиди, які на сего чоловіка впали.

Тов. Евс. Кота знаю яко щирого нашого робітника на ниві народній в напрямі економічнім, просвітнім і політичнім. Діяльність його праці розтягалась на цілу Волинь. Був він головою многих українських просвітних і економічних товариств в Ковлі. По увільненню з польського табору інтернованих з весною 1920 р., в котрім він зазнав богато лиха і горя, він займався виключно хазяйством, остаючи під строгим наглядом польських „стражників кресових".

Щодо його зносин з вшехпольською орган. „Страж Кресова", то були вони сего рода, що відвідували його галапаси зі згаданої орґанізації, котрі шпіонували його, а користаючи зі своєї власти, знищили йому звірцеву кріликарню і пасіку. Я не знаю, чи правда се, що тов. Евстахій Кот був членом польської орґанізації людової ради, що витав премієра Вітоса і що брав участь в польсько-українській конференції. О скілько це правда, то воно гаразд, що маємо свого заступника і оборонця справ українських в особі так світлого, образованого і ідейного чоловіка.

Тов. Евс. Кот це людина ідейна, трудяща, вельми образована, щирий патріот, котрий, жертвуючи своє здоровлє і майно, ревно і неустрашимо працював для загального добра свого рідного народу.

Володимир Білоруський.

## КОНЦЕРТ В ПАМЯТЬ ШЕВЧЕНКОВИХ РОКОВИН.

### Рачестер, Н. Й.

Заходом Центрального Ратункового Комітету в Рачестер, Н. Й., відбувся концерт 26. марта с. р. в 60-ті роковини смерти незабутнього Батька Тараса Шевченка, в якім взяли участь братства і товариства. Місцевий хор під проводом диріґента п. Романа Дмитрова вивязався як найкрасше. Пісні як „Далека ти а близка нам", „Гей за морем за широким" „І свитає і смеркає", „Прийди весно", „Вечірний дзвін", „Ой, діброво, темний гаю", „Ой, поїхав Ревуха", український гимн „Ще не вмерла Україна", — випали знаменито, як ніколи передтим, за попередних дякоучителів. Диріґентови Дмитрову, а також і співакам треба признати щиру подяку за їх працю і пожелати, щоби так працювали і на будуче. Щодо деклямацій, „Розрита могила", панна Петрівна вивязалась добре, „Суботів" віддеклямувала панна Скробач, „Сон" віддеклямувала знаменито панна Васьків. Публика витала її оплесками, бо ся дочка Н. Васькова прибула щойно з краю. „До мертвих і живих" і „Кавказ" віддеклямував Роман Боднар добре. Сольо, котре співав М. Яцула, випало добре. Рочестерська громада може тішитись таким співаком. „Вже більше літ двісті" випало незгірше; співав Г. Кіндюк. А вже найбільше збогатив програму концерту М. Юрків, котрий виконав скрипкове і клярнетове сольо. Публика нагородила його оплесками. Відчит виголосив Андрій Петрів. Він заінтересував публику життєм нашого Батька Тараса, та боротьбою українського народу за свободу. Сказав він, що наш нарід український і в теперішнім часі боровсь як лев, але ненаситні сусіди Ляхи і Москалі є причиною невдачі. Однак народ не повинен упадати на дусі, бо боротьба не устала і не устане, поки не буде вільна Україна.

Потім Д. Братусь подякував присутним братствам і товариствам і тим, котрі брали участь в концерті, і тим, що працювали, щоби надалі працювали, бо наближається другий концерт в честь Івана Франка.

Дохід буде призначений на поміч рідному краєви.

К. Шевчук.

## З ТОВАРИСТВА УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІЖІ В НЮ ЙОРКУ.

### Ню Йорк, Н. Й.

В неділю, дня 3. цвітня с. р. відбулися в Укр. Інф. Бюрі в Ню Йорку, збори новооснованого Товариства Української Молодіжі. Комітет концерто-

вий здав звіт з концерту дня 19. марта. Концерт був удачний і приніс значний дохід, 167 долярів і 25 центів на поратунок українським студентам на еміґрації в Европі. Тому, що замісцеві члени не прислали ще звіту з продажі тікетів, не зроблено остаточного усього обчислення. Щоби прийти сейчас в поміч нещасливим жертвам польського ярма, рішено вислати до Чехо-Словаччини на руки проф. Ст. Смаль-Стоцького у Празі 100 дол. на поратунок для українських студентів-вигнанців, а на руки проф. Ст. Дністрянського 60 дол. для такихсамих нещасливців у Відні, в Австрії.

Рішено також дати поміч комітетови „Укр. дня" в Пасейк, Н. Дж., тим, що дівчата, члениці товариства візьмуть участь в збірках по улицях міста.

По ирішенню деяких справ, звязаних з найблизшою роботою, вибрано постійний уряд Товариства, в склад якого увійшли: Юрій Андрейко, предсідатель, Олена Паращук, містопредс.; Петро Мартинюк, секретар; Ольга Кирчівна, містосекр.; Петронеля Веґнер, касієрка. До провірної комісії увійшли: Василь Ґела, Микола Родек, Юлія Шевчуківна.

Досі належить до товариства 29 членів.

**Петро Мартинюк,**
секр. Т. У. М.

—o—

## УКРАЇНСЬКІ СИРОТИ ПІД ЛЯЬКИМ ПАНОВАННЄМ, А МОСКОВСЬКІ НАЙМИТИ В АМЕРИЦІ.

**Бейон, Н. Дж.**

До одної іміґрантки в Бейон прийшов зі села Боянець лист, в котрім пишеться межи инчим так:

„Чого ти нагнівалася на нас, що не довідаєшся, що ті бідні сироти роблять, значить твої браття Олекса і Федь. Нашого Тата нема. Тільки зісталися бідні сироти. Тато як пішли на ту прокляту війну, то назад домів не вернулися. Сеструнцю, не забувай нас, і ти, шваґрі́цю, бо ти тепер як наш рідний тато, бо наш брат Івас також назад не вернувся і жадної чутки по ньому нема. Івась написав був до нас два листи з польського полону, а тепер не чути і не знати, чи він жиє, чи помер..."

Хоч лист кінчиться: „Я до Тебе сам писав Твій брат Олекса", то лист був писаний 10-літним братчиком. Се той маленький Українець, котрого наші американські наймити Троцького називають контрреволюціонером. Се найстарший 10 літний заступник свого тата, котрого вбили Поляки. Се той маленький Українець, котрий заступає свого 18-літного брата Івася, котрого Поляки по розбиттю Українських Січових Стрілців забрали у неволю і про котрого до сего часу нема чутки. Днесь той молоденький козак протягає руку до своєі сестри і з слезами в очах благає, щоб вона помогла матери, його меншому братчикови і йому самому.

А хто то був його брат Івась? За віщо Поляки його арештували? В инчім листі до тої самої родини пишеться зі Львова:

„До року 1918. був Івась дома. В тімже році забрали його Українці до війска, де служив до року 1919. При розпаді української армії дістався до польської неволі, де був до року 1920. Від того року нема за нього ані чутки. Я вже довідуюсь по ляґрах і ніяк не можу довідатися. Може не видержав тих мук, може вмер з голоду в ляцькій неволи. Я був там 8 місяців і тяжко бідував, і йому певно не було ліпше. Як мене провадили Поляки, то били через дорогу так, що не думав ніколи бачити своєі родини. Як дістану яку вістку про Івася, то сейчас Вам напишу. Прошу написати пару слів до мене. Що чувати з політики? Чи діждемось тут лутшого поводження, свободи, тай волі? Чи може вічної неволі?..."

Отсе листи і картини з життя бідних українських сиріт і молоденьких патріотів, котрі в 15 році життя клали своє життя для визволу Неньки України, котрі з голоду, холоду і мук гинули по ляцьких тюрмах. А днес в Америці знайшлися зрадники, чорносотенці і слуги Москви, котрі ще сміють називати наших Ляхами замучених братів і сестер контрреволюціонерами і сміють розбивати всяку поміч для бідних вдів і сиріт в Галичині.

Браття і Сестри Українці! Доки нам терпіти наругу тих чорносотенців і псевдо-комуністів? Чи нам ще не ясно? Погляньмо, як ті нероби збирають шіфкартовий фонд і утікають до Матушки Росії на готові книші, зрабовані з українського селянина. Чи ми уже усі так низько на дусі підупали, що неможемо розріжнити, хто щирий революціонер-робітник, а хто нероба, наймит, московська митка? Правдивий визвольник українських робітників не їде до Росії рабувати селян з послідної одещини, а поїде там, де з ляцьких тюрем несеться голос, взиваючий о пімсту проти гнобителів нашого народа.

Там „в кайданах скуті і світом забуті" протягають до нас руки і питаються: Браття і Сестри Українці з Америки! Чи діждемось тут лучшого поводження, **свободи** тай **волі?** Чи може вічної неволі?

**Що ми на се?**

**С. Батіженко.**

## ПЕРЕПИСКА РЕДАКЦІЇ.

**Григорій Кравчишин, Клівленд, Огайо.** — На місце дневника „Діла" виходить у Львові **„Український Вістник".** — Адреса сього дневника є: Львів, ринок, ч. 10. — Передплата 5 долярів на пів року.

Другий український дневник у Львові є **„Вперед".** — Адреса: Львів, ул. Руська, ч. 3. — Передплата на пів року 5 долярів.

На місце тижневика „Свобода", який Ляхи заборонили, виходить у Львові тижневик **„Батьківщина".** — Адреса така: Львів, ринок, ч. 10. — Передплата річно 3 доляри.

**Н. Л., Ром, Н. Й.,** — Ми читали присланий нам лист і дещо з нього використаємо в газеті.

Чи маляр зі старого краю може найти роботу в Америці, не можемо сказати. Треба знати, який маляр і якої хоче роботи. Впрочім, кождий, хто приїздить з Европи, мусить бути приготований, що прийдеться йому якийсь час виждати, заки найде роботу.

Може хто з читачів, що знає про малярські роботи в Америці, схоче через ґазету дати на Ваше питаннє близшу відповідь.



## Е. КОЛОМБІНО.

## ТРИ МІСЯЦІ В БОЛЬШЕВИЦЬКІЙ РОСІЇ.

(Далі).

Приїхавши до Москви я застав ситуацію поживну дуже трудною, а систему заряду та розділу поживи дуже недосконалою. Власне кілька днів тому назад відкрито підробленнє понад 400,000 карток на їжу. Фабричні умови в сім місті представляють мало що цікавого. Є ту, що правда, яких 40,000 металевих робітників, але вони розкинені по сто робітників по сотках малих варстатів, котрі не зовсім ще перебрані на державу. Найважнійшою фабрикою се фабрика автомобілів, в котрій працює коло 1000 робітників, переважно занятих направою, та фабрики для направи аеропляніа, в котрих робить коло 700 робітників.

В 1906 році було в місті Москві та безпосередній околиці 156 фабрик; їх число зросло по вибуху війни до 164, а в 1911. році спало до 91. Населеннє Москви виносить коло два міліони людий, з котрих 30,000 не має зовсім роботи, 18,000 се інваліди, 781,000 се члени родин, покладаючіся на роботу других членів; 203,000 се клерки советського уряду; 105,000 працює у фабриках, 104,000 на зелізницях (тут вчислено робітників, занятих направою землічих машин, 93,000 працює в приватних фабриках та торговлі, 67,000 занятих як слуги, 59,000 як независими ремісники, 40,000 як робітники умові, 19,000 як приватні клерки, а 18,000 в ріжних других званях.

Платня троха низча як в Петрограді, де кошти життя найвисші в цілій Росії. На кождих 150 рублів платні в Петрограді платять 100 рублів в Москві, а 80 рублів в Тулі. Комісар праці дав мені деякі цікаві дані про стан їх поживи. Фізичний робітник повинен мати 108,000 кальорій на місяць, щоби удержатися при звичайнім фізичнім здоровлю. Тимчасом число кальорій, яке роздавало советське правительство, вагалося від 11,000 до 26,500 кальорій. Від того самого чоловіка довідався я, що ціни зросли від 1914 року о 116900 процент на муку, 114000 процент на хліб, 72,000 процент на сир, 43,000 процент на картофлі, 180,000 процент на мясо, 140,000 процент на молоко. Один начальник якогось бюра заявив мені, що на прожиток треба на місяць 200,000 рублів, а тимчасом пенсії виносять лише від 20,000 до 30,000 рулів. Як я спитався його, як він живе, він відповів: „якогось потрафляємо". Се значить працюється „овертайм", береться хабарі, а час від часу продається хатну обстанову або яку инчу часть родинного маєтку.

Я самий особисто випитував перекупнів та других покрадних купців про ціни товарів, котрими вони торгують. В Москві, як і в Петрограді, сі люди торгують отверто на публичних вулицях, і тут вони навіть відважнійші як в Петрограді. Ось які ціни подавали вони мені:

| | рублів |
|---|---|
| Паперець шпильок | 200 |
| Старий капелюх | 6,000 |
| Подерті холяви | 25,000 |
| Старе зелізне ліжко | 30,000 |
| Стара парасоля | 3,500 |
| Нова парасоля | 20,000 |
| Старий килим | 25,000 |
| Карточка з ґузиками | 3,000 |
| Бавовняні пончохи | 300 |
| Шовкові пончохи | 8,000 |
| Ковнірець | 1,300 |
| Сорочка | 4,000 |
| Убраннє ....100,000 до | 150,000 |
| Оселедець ....500 до | 700 |
| Молоде живе порося | 35,000 |
| Яйце ....120 до | 150 |
| Фунт суниць | 600 |
| Фунт чорного хліба | 450 |
| Фунт білого хліба ....1200 до | 1,500 |
| Фунт мяса | 800 |
| Фунт картофляної муки | 850 |
| Фунт нових картофель | 400 |
| Фунт старих картофель | 140 |
| Фунт курячого мяса | 4,000 |
| Фунт соли | 2,500 |
| Кільограм масла | 6,000 |
| Кільограм цукру | 3,000 |

(Далі буде).

**В КОЖДІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ХАТІ ПОВИННА НАХОДИТИСЬ ЧАСОПИСЬ „СВОБОДА".**

# РЕКОРДОВИЙ ЗВІТ УКРАЇНСЬКОГО НАР. СОЮЗА
**за місяць марець 1921 р.**

**НОВОПРИСТУПИВШИЙ ВІДДІЛ:**

**Бр. св. о. Николая в Кас Каб, Конн.**
В. 250 Мазурек Володислав, Лукашук Теодор, Каня Марія, Каня Войцех, Грабаш Антін, Грабаш Марія.

**НОВОПРИСТУПИВШІ ЧЛЕНИ:**

В. 1. Каня Анна.
В. 2. Боднар Іван.
В. 9. Вайда Василь.
В. 22. Федас Пазя.
В. 24. Бендус Дмитро.
В. 28. Дячук Стеф., Фірман Наталія.
В. 33. Михалко Катерина.
В. 42. Коваль Василь, Балагурак Катерина.
В. 48. Данилюк Іван.
В. 50. Ярошко Йосиф.
В. 63. Фундига Ірина, Шак Василь.
В. 65. Процак Анна.
В. 76. Хриниівський Стефан.
В. 82. Учин Теодора.
В. 85. Макарик Стефан.
В. 90. Чередарчук Василь, Чередарчук Катерина, Приходa Стефан.
В. 91. Давидяк Марія, Давидяк Теод.
В. 98. Садовський Роман.
В. 101. Мачержак Марія.
В. 102. Хованець Демко.
В. 127. Качор Лукаш, Рудий Василь.
В. 130. Тимцьо Лікера.
В. 136. Попівчак Михайло.
В. 137. Бучна Паранька, Молашевський Франко.
В. 140. Терещенивська Паранька, Терещенивський Михайло, Сеник Николай, Кравець Іван.
В. 142. Гавловський Іван.
В. 143. Коваль Павло.
В. 145. Порада Петро, Олексюк Стефан.
В. 157. Шевчук Михайло, Постол Тома, Борсук Войта.
В. 166. Клим Раймонд, Николик Ник.
В. 169. Марків Анастазія.
В. 170. Чорнобіль Василь.
В. 180. Дзюрка Йосиф.
В. 181. Швець Агафія.
В. 191. Стангритчук Йосиф.
В. 213. Гамнало Зофія, Кобрин Марія.
В. 216. Міляновська Юлія.
В. 227. Фенчишин Марія.
В. 228. Панчишин Елля, Панчишин Марія.
В. 229. Гнидович Марія, Криско Пазя.
В. 231. Коцяба Михайло, Гоцко Антін, Олійник Василь, Бурковський Юрко.
В. 242. Яциля Яцко.
В. 249. Попік Олена.
В. 262. Ціркот Тимко.
В. 276. Мидяновська Анна.
В. 370. Лиса Марта.
В. 373. Кеч Олена, Фецко Михайло, Добуш Анна.
В. 385. Мамчук Теодор, Кулинич Іван, Кольба Прокіп, Козак Марія.
В. 388. Пацановський Іван.

**ЧЛЕНИ НАНОВО ПРИНЯТІ.**

В. 3. Кульпинський Петро, Барна Ів.
В. 14. Ліпкан Юрко.
В. 17. Терлецький Іван.
В. 38. Сушка Петро.
В. 41. Завійський Тимко, Смоковський Іван, Череватий Олекса, Дробик Теодор.
В. 49. Бойко Василь.
В. 51. Лаба Йосиф.
В. 56. Родзінський Павло.
В. 59. Будник Михайло.
В. 99. Зомчак Параня.
В. 103. Ковтун Андрей.
В. 114. Бутитер Семен.
В. 120. Гула Іван.
В. 131. Худин Марія, Худин Іван.
В. 133. Мельничук Василь.
В. 136. Кушнір Андрей.
В. 142. Соболовський Михайло, Рощучинський Іван, Думанський Іван, Мамчак Емілiян, Дорош Василь.
В. 182. Давидович Марія.
В. 183. Беркош Юрій, Беркош Мик.
В. 192. Гузар Стефан.
В. 217. Баберус Михайло.
В. 218. Нановський Василь, Мулярчик Йосиф.
В. 219. Білас Іван, Гнида Ілько.
В. 222. Комарницький Гнат, Хлопусь Михайло, Москалюк Олекса.
В. 248. Прийма Стефан.
В. 263. Глущишин Роман.
В. 276. Клиса Михайло, Свердан Вас.
В. 282. Окінций Андрей, Кучеравий Василь.
В. 300. Коваль Іван.
В. 324. Филимчук Анна.
В. 336. Мельничук Петро, Слабий Стефан.
В. 342. Рущак Трофим.
В. 363. Полозяк Григорій, Мельник Николай, Хшан Станислав, Леськів Николай.
В. 364. Небожук Марта, Небожук Ів.

**ЧЛЕНИ ПРИНЯТІ З ПЕРЕСТУПНИМИ КАРТАМИ (ЛИСТАМИ).**

В. 7. Костів Йосафат.
В. 20. Тарапата Гаська.
В. 38. Смоляк Яким.
В. 53. Андрушко Антін.
В. 70. Стельмах Карптон.
В. 83. Свирбивус Зофія, Свирбивус Андрей.
В. 102. Подобінський Михайло.
В. 104. Щута Павло.
В. 110. Крушельницький Павло.
В. 121. Гада Олекса.
В. 221. Зінчук Яцко.
В. 223. Малищак Ілько.
В. 230. Гарасимович Іван.
В. 239. Бандровський Григорій.
В. 250. Баштура Марія, Баштура Володислав, Сленьк Ева, Сленьк Йосиф, Житкевич Емілiян.
В. 256. Махно Яков.
В. 316. Куца Анна, Гнатків Катерина, Герега Катерина.
В. 317. Микитюк Теодор.
В. 321. Корнляк Михайло.

**ЧЛЕНИ СУСПЕНДОВАНІ АБО ВИКЛЮЧЕНІ ЗА НЕПЛАЧЕННЄ МІСЯЧНИХ ВКЛАДОК.**

В. 2. Пасірба Михайло.
В. 3. Цап Петро.
В. 5. Матрафайло Николай.
В. 6. Захарків Андрей.
В. 7. Гавловський Іван.
В. 15. Слободзян Павло, Савицький Теодор, Парижак Стефан.
В. 16. Кашинська Марія, Кашинський Андрей.
В. 20. Лозовський Григорій, Мудрий Дмитро, Блаватник Стефан.
В. 21. Сосницький Стефан, Біленький Іван, Лех Стефан.
В. 22. Сирота Стефан.
В. 24. Глова Марія, Бусько Федьо, Кудловський Стефан.
В. 36. Цимбаліста Катерина.
В. 37. Гавриш Марія.
В. 41. Владичок Софрон, Кміть Анд.
В. 42. Кожух Петро.
В. 43. Когут Йосиф, Когут Вас.
В. 44. Смутило Яков, Мельник Іван, Семенюк Григорій.
В. 48. Кріш Іван.
В. 49. Фукишівський Николай.
В. 51. Маер Альберт, Турчик Павло.
В. 55. Римчук Василь.
В. 61. Сич Михайло, Пилип Григ.
В. 65. Ванат Теодор, Петенько Іван, Пилип Самуїл.
В. 68. Доротяк Василь, Доротяк Михайло.
В. 72. Беню Дмитро.
В. 78. Ганич Григорій, Бабицький Михайло.
В. 80. Цяпута Теодор.
В. 82. Мацілин Іван.
В. 84. Гоголь Петро.
В. 87. Костишин Дмитро.
В. 93. Бабій Константин.
В. 95. Козар Титус.
В. 100. Заготинець Йосиф.
В. 101. Коваль Михайло.
В. 102. Новицький Йосиф, Костирка Іван, Карпинець Лука.
В. 105. Зелик Іван.
В. 106. Яворський Михайло.
В. 108. Соха Михайло.
В. 110. Гнатів Іван.
В. 112. Геруч Катерина.
В. 113. Качковський Мафтей, Куземчак Іван.
В. 121. Демкович Михайло.
В. 124. Кіт Матвій.
В. 127. Гуцул Катерина.
В. 131. Грищишин Дмитро.
В. 133. Гой Василь.
В. 136. Вірстин Михайло, Вавриш Михайло.
В. 137. Скрипа Михайло.
В. 139. Капустяник Олекса.
В. 142. Зелінський Станислав.
В. 144. Матіящук Ілько.
В. 146. Клиш Іван.
В. 149. Косцельний Іван.
В. 151. Сидорович Катерина.
В. 155. Дністрян Стефан.
В. 157. Климишин Іван.
В. 160. Зябольський Стефан, Курпита Антін.
В. 162. Вардинець Іван, Боржейовський Василь.
В. 165. Басник Андрей.
В. 166. Матушевський Михайло, Солтис Йосиф.
В. 170. Вальчук Григорій, Кушнір Дмитро, Кость Теодор, Савчук Василь, Корецький Михайло, Кузенька Петро.
В. 171. Беля Стефан.
В. 174. Русин Василь.
В. 179. Волошин Антін, Кондрат Теодор, Тиндик Михайло.
В. 183. Кітган Ілько.
В. 193. Крайківський Олекса.
В. 196. Романюк Василь.
В. 205. Папінчак Василь.
В. 207. Янишин Антін.
В. 210. Шалата Гринь.
В. 214. Максимнюк Танасій, Блюс Олекса, Тис Матвій, Максимюк Олек.
В. 217. Балацькі Михайло, Білоголовський Теодор, Цимбаліста Іван.
В. 218. Данильчик Іван.
В. 219. Заморський Роман.
В. 220. Шумовський Стефан, Ковалик Михайло, Ковальчук Мелян, Столярчук Григорій.
В. 223. Солтис Йосиф.
В. 225. Балігроцький Алексій.
В. 232. Панасюк Николай, Данилюк Никифор.
В. 233. Адамко Николай.
В. 234. Василишин Михайло, Колодій Семен.
В. 243. Костолович Михайло.
В. 246. Панасюк Стефан.
В. 247. Левицький Петро, Січка Катерина, Мацько Йосиф, Середницький Іван.
В. 248. Віщук Анастазія, Віщук Василь, Липка Стефан, Павлиш Петро.
В. 251. Дзівік Йосиф.
В. 259. Цван Марія, Цван Василь, Мартиняк Стефан.
В. 263. Тисьовчний Семен.
В. 270. Нестор Михайло, Івашко Михайло.
В. 274. Волошиновський Теодор.
В. 276. Лохайовський Іван.
В. 278. Говдан Юрко.
В. 282. Масляк Григорій.
В. 295. Гбур Іван, Цар Петро.
В. 296. Новосад Петро, Мельник Петро.
В. 301. Смаль Іван, Сеньчук Кирило.
В. 317. Криворука Юліян, Мовчук Николай.
В. 324. Чабан Михайло.
В. 326. Стинкевич Михайло.
В. 332. Визичук Стефан, Мамчур Пилип.
В. 336. Гуляк Панько, Баран Юрко, Бойчук Антін, Качковський Михайло.
В. 338. Горейко Іван.
В. 341. Сеничак Теодор, Курч Василь, Волянський Петро, Гнатків Фруська, Гнатків Федор.
В. 350. Заплатинський Григорій.
В. 363. Луцишин Іван.
В. 364. Венс Григорій.
В. 370. Ковальський Григорій.
В. 379. Онисів Юстина, Оносів Іван.
В. 384. Комар Іван.
В. 388. Дідух Гнат, Мельник Демян, Матковська Юлія, Кахновець Григорій, Мельник Сень, Гайнич Іван.
В. 393. Ксьондз Йосиф.

**ЧЛЕНИ ВЗЯВШІ ПЕРЕСТУПНІ КАРТИ (ЛИСТИ).**

В. 7. Хомик Семен, Пласконос Семен
В. 47. Михайлишин Іван.
В. 63. Кінаш Василь, Солочук Мафт.
В. 102. Кущак Іван.
В. 133. Ковальчук Семко.
В. 146. Седлар Василь, Седляр Ксеня
В. 164. Махно Яків.
В. 174. Гнатишак Іван (ст.).
В. 200. Велеканович Григорій.
В. 218. Стахура Марія, Стахура Михайло.
В. 283. Смаляк Яким.
В. 288. Романишин Григорій.
В. 301. Зінчук Яцко.
В. 324. Свербивус Андрей, Свербивус Зофія.
В. 330. Микитюк Теодор.
В. 342. Пішко Гнат.
В. 350. Баштура Володислав, Житкевич Емілiян, Баштура Марія, Сленк Йосиф, Сленк Ева.

**ЧЛЕНИ ПОМЕРШІ.**

В. 1. Ковальчик Юліян.
В. 34. Тузінський Василь.
В. 69. Леніцький Володимир.
В. 76. Яремій Михайло.
В. 107. Городиський Григорій.
В. 112. Сахар Павлина.
В. 213. Луцишин Євдокія.
В. 292. Лесняк Олекса.
В. 300. Сенатовський Михайло.
В. 321. Пастернак Семен.

## УВАГА,

**котру кождий місцевий урядник і член Українського Народного Союза повинен пильно прочитати і до неї стисло застосуватися.**

Члени, оголошені в рекордовім звіті за місяць марець 1921 року яко суспендовані або виключені за неплаченне місячних вкладок чи з инших причин згідно зі статутом організації, коли хотять і на далі бути членами У. Н. Союза, мусять зголоситися в протягу сего місяця (цвітня) до своїх відділів і вписатися наново, заплативши всі свої вкладки і залеглости до місцевої каси на руки відділових урядників. Як сего не зроблять до кінця цвітня 1921 року, то в маю 1921 р. мусять виповнити нові аплікації (просьби о принятте), коли хотять бути членами У. Н. Союза, подібно, як кождий новий кандидат. Ті знов члени, котрі в місяцю марті 1921 р. взяли переступні листи, а ще доси не зголосилися до якогось иншого правно існуючого відділу У. Н. Союза, мають се зробити в місяцю цвітни 1921 р., бо на другий місяць, то є в маю 1921 року вичеркнеться їх з членів організації, а тоді вони можуть бути приняті до У. Н. Союза тільки на підставі нових аплікацій (просьб о принятте).

**ЗІСТАВЛЕННЄ:**

| | |
|---|---|
| В місяцю лютім 1921 р. було членів в У. Н. Союзі | 12.431 |
| В місяцю марті 1921 р. принято нових членів | 81 |
| В місяцю марті 1921 р. принято наново | 55 |
| В місяцю марті 1921 р. принято в переступними листами | 26 |
| В місяцю марті 1921 р. прийшло з инших кляс посмертного | 14 |
| Разом | 12.607 |
| В місяцю марті 1921 р. суспендовано за неплаченне місячних вкладок | 180 |
| В місяцю марті 1921 р. взяли переступні листи | 26 |
| В місяцю марті 1921 р. відійшло до инших кляс посмертного | 14 |
| В місяцю марті 1921 р. померло | 10 |
| Разом | 230 |
| В місяцю марті 1921 р. У. Н. Союз числив всіх членів | 12.377 |

**ПІСЛЯ КЛЯС І СУМИ ОБЕЗПЕЧЕННЯ**

| | |
|---|---|
| В класі D $100 | 5 |
| В класі A $250 | 299 |
| В класі AA $500 | 4.311 |
| В класі B $750 | 368 |
| В класі C $1000 | 7.281 |
| В класі BB $1500 | 103 |
| В класі CC $2000 | 10 |
| Разом | 12.377 |

С. Ядловський, гол. предс.
І. Каштанюк, гол. рек. секр.